

τὸ δρόμο πού θὰ τὸν διευρύνουμε, ἂν περάσωμε ἀπὸ κεῖ. Τὴν ἴδια στιγμή θὰ διαφωτισθῇ γιὰ κάθε φιλοσοφία τὸ μυστήριο τῆς ὑπέροχτης ὑποχρέωσης : ἓνα ταξίδι εἶχε ἀρχίσει, χρειάστηκε νὰ τὸ διακόψωμε : ξαναπαίρνοντας τὸ δρόμο του, δὲν κάνομε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ θέλωμε ἀκόμη ὅ,τι κίολας εἶχαμε θελήσει. Ἡ στάση εἶναι πού ζητᾶ πάντα ἐξήγηση, καὶ ὄχι ἡ κίνηση.

Ἄλλὰ ἄς μὴ στηριζόμαστε πάρα πολὺ στὴν ἐμφάνιση μεγάλης προνομιούχου ψυχῆς. Ἐλλείπει αὐτῆς, ἄλλες ἐπιδράσεις θὰ μπορούσαν νὰ ἀποσπάσουν τὴν προσοχή μας ἀπὸ τὰ ἀθύρματα πού μᾶς διασκεδάζουν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντικατοπτρισμοὺς γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους χτυπιόμαστε.

Εἶδαμε ἀλήθεια πῶς τὸ ἐφευρετικὸ τάλαντο, βοηθημένο ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, ἔθεσε στὴ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου ἀνυποψίαστες ἐνέργειες! Ἐπρόκειτο γιὰ ἐνέργειες φυσικο-χημικές, καὶ γιὰ ἐπιστήμη πού ἀναφερόταν στὴν ὕλη. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα; Τὸ ἐμβάθυναν ἐπιστημονικὰ ὅσο ἦταν δυνατό νὰ τὸ ἐμβαθύνουν; Ξαίρουν τί μπορεῖ νὰ δώσῃ τέτοια ἐμβαθύνση; Ἡ ἐπιστήμη προσκολλήθηκε πρῶτα στὴν ὕλη· τρεῖς αἰῶνες τώρα δὲν εἶχε ἄλλο ἀντικείμενο· σήμερα ἀκόμη, ὅταν δὲν προσθέτουν στὸ ὄνομά της ἓνα ποιοτικὸ προσδιορισμό, ὑπονοοῦν ὅτι μιλοῦν γιὰ τὴν ἐπιστήμη τῆς ὕλης. Ἄλλοτε ἐξηγήσαμε γιὰτί. Ὑποδείξαμε γιὰτί ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τῆς ὕλης προηγήθηκε ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ πνεύματος. Ἐπρεπε νὰ βαδίσουν ὅσο τὸ δυνατό γρηγορώτερα. Ἡ γεωμετρία ὑπῆρχε κίολας· εἶχε φτάσει ἀρκετὰ μακρὰ μὲ τοὺς ἀρχαίους· ἔπρεπε νὰ ἀρχίσουν νὰ βγάζουν ἀπὸ τὰ μαθηματικά ὅ,τι μπορούσαν νὰ δώσουν γιὰ τὴν ἐξήγηση τοῦ κόσμου στὸν ὁποῖο ζοῦμε. Δὲ θὰ ἦταν δὲ καὶ ἐπιθυμητὸ νὰ ἀρχίσουν μὲ τὴν ἐπιστήμη τοῦ πνεύματος : μόνη της δὲ θὰ ἔφτανε στὴν ἀκρίβεια, στὴν αὐστηρότητα, στὴ φροντίδα γιὰ ἀπόδειξη πού διαδόθηκαν ἀπὸ τὴ γεωμετρία στὴ φυσική, στὴ χυμεία καὶ στὴ βιολογία ὥσπου νὰ ἀναπηδήσουν σ' αὐτήν. Πάντως, ἀπὸ ἄλλη πλευρά, ἔχει ὑποφέρει γιὰτί ἦρθε τόσο ἀργά. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μπόρεσε ἀλήθεια, στὸ διάστημα αὐτό, νὰ νομιμοποιήσῃ μὲ τὴν ἐπιστήμη καὶ ἔτσι νὰ περιβάλλῃ μὲ ἀδιαφειλονίκητο κύρος τὴ συνήθειά του νὰ τὰ βλέπῃ ὅλα στὸ χῶρο, νὰ τὰ ἐξηγῇ ὅλα μὲ τὴν ὕλη. Στρέφεται τότε πρὸς τὴν ψυχὴ; Σχηματίζει ἐκτατικὴ παράσταση τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς· ἐκτείνει στὸ νέο της ἀντικείμενο τὴν εἰκόνα πού κράτησε ἀπὸ τὸ παλιό : ἀπὸ δῶ οἱ πλάνες ἀτομιστικῆς ψυχολογίας, πού δὲ λαμβάνει ὑπ' ὄψη τῆς τὴν ἀμοιβαία διεΐσδυση τῶν καταστάσεων τῆς συνείδησης· ἀπὸ δῶ οἱ

περιττὲς προσπάθειες φιλοσοφίας πού ἰσχυρίζεται ὅτι φτάνει τὸ πνεῦμα χωρὶς νὰ τὸ ἀναζητήσῃ μέσα στὴ διάρκεια. Πρόκειται γιὰ τὴ σχέση τῆς ψυχῆς μὲ τὸ σῶμα; Ἡ σύγχυση εἶναι ἀκόμη πιὸ σοβαρὴ. Δὲν εἶναι μόνο πού ἔθεσε τὴ μεταφυσικὴ σὲ ψεύτικο στίβο· ἀπόσπασε τὴν ἐπιστήμη ἀπὸ τὴν παρατήρηση ὠρισμένων γεγονότων, ἢ μᾶλλον ἐμπόδισε νὰ γεννηθοῦν ὠρισμένες ἐπιστήμες, ἀφωρισμένες ἀπὸ πρὶν στὸ ὄνομα δὲν ξαίρω ποιοῦ δόγματος. Δέχτηκαν ἀλήθεια ὅτι τὸ ὑλικὸ συνακόλουθο τῆς νοητικῆς δραστηριότητος ἦταν τὸ ἰσοδύναμό της: κι ἀφοῦ θεώρησαν ὅτι κάθε πραγματικότητα εἶχε ἕκτατὴ βάση, δὲν ὀφείλουν νὰ βροῦν στὸ πνεῦμα τίποτε περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἓνας ὑπεράνθρωπος φυσιολόγος θὰ διάβασε στὸν ἀντίστοιχο ἐγκέφαλο. Ἄς παρατηρήσωμε ὅτι ἡ θέση αὐτὴ εἶναι καθαρὴ μεταφυσικὴ ὑπόθεση, αὐθαίρετη ἐρμηνεῖα τῶν γεγονότων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι λιγώτερο αὐθαίρετη ἢ πνευματοκρατικὴ μεταφυσικὴ πού τῆς ἀντιθέτουν, καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία κάθε ψυχικὴ κατάσταση θὰ χρησιμοποιοῦσε μιὰ ἐγκεφαλικὴ κατάσταση πού θὰ τῆς χρησίμευε μόνο ὡς ἐργαλεῖο· καὶ γι' αὐτήν, ἡ νοητικὴ ἐνέργεια θὰ εἶχε τὴν ἴδια ἕκταση μὲ τὴν ἐγκεφαλικὴ ἐνέργεια καὶ θὰ ἀνταποκρινόταν σημεῖο μὲ σημεῖο στὴν παροῦσα ζωὴ. Ἡ δεύτερη θεωρία εἶναι δὲ κίολας ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴν πρώτη, καὶ πάντα ὑπέστη τὴ γοητεία της. Δοκιμάσαμε νὰ θεμελιώσωμε, ἀπομακρύνοντας τὶς προκαταλήψεις πού δέχονται καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη, περισφίγγοντας ὅσο εἶναι δυνατό ἀπὸ πιὸ κοντὰ τὸ περίγραμμα τῶν γεγονότων, ὅτι ὁ ρόλος τοῦ σώματος εἶναι πολὺ διαφορετικὸς. Ἡ ἐνεργητικότητα τοῦ πνεύματος ἔχει βέβαια ἓνα ὑλικὸ συνακόλουθο, ἀλλὰ αὐτὸ μόνο ἓνα μέρος της εἰκονίζει· τὸ ὑπόλοιπο διαμένει στὸ ἀσύνειδο. Τὸ σῶμα εἶναι βέβαια γιὰ μᾶς ἓνα μέσο γιὰ δράση, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀντίληψη. Ὁ ρόλος του εἶναι νὰ ἐκτελῇ σὲ κάθε εὐκαιρία τὸ ὠφέλιμο διάβημα· ἀκριβῶς γι' αὐτό, ὀφείλει νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴ συνείδηση, μαζὶ μὲ τὰ ἐνθύμια πού δὲ θὰ φώτιζαν τὴν παροῦσα περίσταση, καὶ τὴν ἀντίληψη ἀντικειμένων στὰ ὁποῖα δὲ θὰ εἴχαμε καμμιά λαβὴ⁽¹⁾. Εἶναι, ὅπως θέλει κανεὶς, φίλτρο ἢ ἀλεξίπυρο. Συγκρατεῖ σὲ δυνητικὴ κατάσταση ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἐμπόδιο στὴ δράση μὲ τὸ

1. Ἐδείξαμε πιὸ πάνω πῶς αἴσθησις ὅπως ἡ ὄρασις φτάνει πιὸ μακρὰ, γιὰ τὸ ὄργανό της καθιστᾶ ἀναπόφευκτη αὐτὴ τὴν ἐπέκτασι (βλέπε σ. 156—7. Πρβ. Matière et mémoire, ὅλο τὸ πρῶτο κεφάλαιο).—Σ. τ. σ.

νά ὑψωνόταν τώρα σὲ ἐνέργεια. Μᾶς βοηθεῖ νὰ βλέπουμε μπροστά μας, γιὰ τὸ καλὸ αὐτοῦ πὺν πρόκειται νὰ κάμωμε· γιὰ ἀνταπόδοση μᾶς ἐμποδίζει νὰ κυττάζωμε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μόνο γιὰ εὐχαρίστησή μας. Δρέπει γιὰ μᾶς μιὰ πραγματικὴ ψυχολογικὴ ζωὴ στὸν ἀπέραντο ἀγρὸ τοῦ ὄνειρου. Μὲ λίγα λόγια, ὁ ἐγκεφαλὸς μας οὔτε δημιουργὸς εἶναι οὔτε συντηρητὴς τῆς παράστασής μας· ἀπλῶς τὴν περιορίζει μὲ τρόπο πὺν νὰ τὴν κάμη νὰ δρα. Εἶναι τὸ ὄργανο τῆς προσοχῆς στὴ ζωὴ. Τὸ συμπέρασμα ἀπὸ δῶ εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχουν, εἴτε στὸ σῶμα, εἴτε στὴ συνείδηση πὺν τὸ σῶμα περιορίζει, εἰδικὰ ὄργανα πὺν ἔχουν γιὰ λειτουργία τους νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀντίληψη τὰ ἀντικείμενα πὺν ἀπὸ τὴ φύση τους δὲν τὰ πιάνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν οἱ μηχανισμοὶ αὐτοὶ διαταραχθοῦν, ἂν ἢ θύρα πὺν κρατοῦν κλειστὴ μισοανοίξη; Κάτι περνᾶ ἀπὸ ἓνα «ἀπ' ἔξω» πὺν εἶναι ἴσως ἓνα «ὑπερέραν». Μ' αὐτὲς τὶς ἀνώμαλες ἀντιλήψεις ἀσχολεῖται ἢ «ψυχικὴ ἐπιστήμη». Ἐξηγεῖ κανεὶς σὲ ὠρισμένο σημεῖο τὶς ἀντιστάσεις πὺν συναντᾶ. Τὸ σημεῖο γιὰ τὴ στήριξή της τὸ παίρνει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη μαρτυρία, πὺν πάντα διαμφισβητεῖται. Ὁ τύπος τοῦ σοφοῦ εἶναι γιὰ μᾶς ὁ φυσικὸς· ἢ στάση του, στάση νόμιμης ἐμπιστοσύνης ἀπέναντι σὲ ὕλη πὺν δὲ διασκεδάζει ἀσφαλῶς μὲ τὸ νὰ τὸν ἀπατᾶ, ἔγινε γιὰ μᾶς χαρακτηριστικὴ γιὰ κάθε ἐπιστήμη. Δυσκολευόμαστε νὰ πάρωμε γιὰ ἐπιστημονικὴ μιὰ ἔρευνα πὺν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς νὰ ὁσφραίνωνται παντοῦ τὴ φενάκη. Ἡ δυσπιστία των μᾶς ἐνοχλεῖ, καὶ ἢ ἐμπιστοσύνη των ἀκόμη περισσότερο: ξαίρομε ὅτι γρήγορα ξεσυνηθίζει κανεὶς νὰ ἐλέγχη τὸν ἑαυτό του· εἶναι γλιστερὴ ἢ πλαγιά, πὺν φέρνει ἀπὸ τὴν περιέργεια στὴν εὐπιστία. Ἐκόμη μιὰ φορά, ἔξηγεῖ κανεὶς ἔτσι ὠρισμένες ἀντιπάθειες. Ἐλλὰ δὲ θὰ καταλάβαινε κανεὶς τὸ σκοπὸ τῆς μὴ ἀποδοχῆς πὺν ἀληθινοὶ σοφοὶ ἀντιτάσσουν στὴν «ψυχικὴ ἔρευνα», παρὰ μόνο μὲ τὸ ὅτι θεωροῦν τὰ ἀναφερόμενα γεγονότα «ἀπίθανα», θὰ ἔλεγαν «ἀδύνατα», ἂν δὲν ἤξαιραν ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα κατανοητὸ μέσο γιὰ νὰ θεμελιώση κανεὶς τὸ ἀδύνατο ἑνὸς γεγονότος· εἶναι μολαταῦτα πεπεισμένοι στὸ βάθος γιὰ τὴν ἀδυναμία αὐτή. Καὶ εἶναι πεπεισμένοι γι' αὐτό, ἐπειδὴ κρίνουν ἀδιαφιλονείκητη, τελειωτικὰ ἀποδειγμένη, ὠρισμένη σχέση ἀνάμεσα στὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Εἶδαμε πρὶν λίγο ὅτι ἢ σχέση αὐτὴ εἶναι καθαρὰ ὑποθετικὴ, ὅτι ἢ ἐπιστήμη δὲν τὴν ἔχει ἀποδείξει, ἀλλὰ ὅτι τὴν ἀπαιτεῖ μιὰ μεταφυσικὴ. Τὰ γεγονότα ὑποβάλλουν πολὺ διαφορετικὴ ὑπόθεση· καὶ ἂν κανεὶς τὴ δεχτῆ, τὰ

φαινόμενα πού σημείωσεν ἡ «ψυχικὴ ἐπιστήμη», ἢ τουλάχιστο ὠρισμένα ἀπ' αὐτά, γίνονται τόσο πιθανά, πού θὰ δοκίμαζε μᾶλλον ἔκπληξη γιὰ τὸ χρόνο πού χρειάστηκε νὰ περάσῃ πρὶν δοῦμε νὰ καταπίνωνται μὲ τὴ μελέτη των. Δὲ θὰ ξαναγυρίσωμε ἐδῶ σὲ σημεῖο πού συζητήσαμε ἄλλου. Ἄς περιοριστοῦμε νὰ ποῦμε, γιὰ νὰ μιλήσωμε μόνο γιὰ κεῖνο πού μᾶς φαίνεται καλύτερα θεμελιωμένο, ὅτι ἂν κανεὶς ἀμφιβάλλῃ γιὰ τὴν πραγματικότητα τῶν «τηλεπαθητικῶν ἐκδηλώσεων» λόγου χάρη, ὕστερα ἀπὸ τὶς χιλιάδες τῶν ὁμολογῶν καταθέσεων πού ἔχουν ἀποθησαυριστῆ γι' αὐτές, θὰ πρέπει τότε νὰ διακηρύξῃ ἀνύπαρκτη γιὰ τὰ μάτια τῆς ἐπιστήμης τὴν ἀνθρώπινη μαρτυρία γενικά : τί θὰ γίνῃ ἢ ἱστορία; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μιὰ ἐκλογή μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀνάμεσα στὰ ἀποτελέσματα πού μᾶς παρουσιάζει ἡ ψυχικὴ ἐπιστήμη ἢ ἴδια δὲν τὰ βάζει καθόλου ὅλα στὴν ἴδια γραμμὴ· ξεχωρίζει ἀνάμεσα σὲ κεῖνο πού τῆς φαίνεται βέβαιο καὶ κεῖνο πού εἶναι μόνο πιθανὸ ἢ τὸ πολὺ πολὺ δυνατό. Ἀλλά, ἀκόμη κι ἂν κρατήσῃ κανεὶς ἓνα μέρος μόνο ἀπὸ ὅσο ἐκείνη θεωρεῖ βέβαιο, εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ μαντεύσωμε τὴν ἀπροσμέτρητη ἔκτασι τῆς terra incognita πού μόνο ἀρχίζει ἢ ἐξερεύνησῆ της. Ἄς ὑποθέσωμε ὅτι κάποια λάμψη ἀπὸ τὸν ἄγνωστο αὐτὸ κόσμον φτάνει σὲ μᾶς, ὁρατὴ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ σώματος. Τί μεταμόρφωσι γιὰ ἀνθρωπότητα γενικά συνηθισμένη, ὅ,τι κι ἂν λέγῃ, νὰ δέχεται γιὰ ὑπαρκτὸ μόνο ὅ,τι βλέπει, μόνο ὅ,τι ἀγγίζει! Οἱ πληροφορίες πού ἔτσι θὰ μᾶς ἔρχονταν ἴσως νὰ ἀφοροῦσαν μόνο ὅ,τι κατώτερο ὑπάρχει στὶς ψυχές, τὸν τελευταῖο βαθμὸ τῆς πνευματικότητος. Ἀλλά δὲ θὰ χροιαζόταν περισσότερο γιὰ νὰ μεταστρέψῃ σὲ ζωντανὴ καὶ δοῶσα πραγματικότητα μιὰ πίστιν στὸ ὑπερέραν πού φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ στὸν περισσότερο ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορὲς μένει λεκτικὴ, ἀφηρημένη, χωρὶς ἐνέργεια. Γιὰ νὰ ξαίρωμε ὡς ποῖο σημεῖο φτάνει ἢ σημασία της, εἶναι ἀρκετὸ νὰ παρατηρήσωμε πῶς οἱ ἄνθρωποι ρίχνονται στὶς ἡδονές : δὲ θὰ ἐπέμεναν τόσο πολὺ σ' αὐτές, ἂν δὲν ἔβλεπαν ὅτι μ' αὐτὲς κατακτοῦν ἀνάλογο μέρος ἀπὸ τὸ τίποτε, ἂν δὲν ἔβλεπαν σ' αὐτὲς ἓνα μέσο νὰ μυκτηροῖζον τὸ θάνατον. Ἄν, ἀλήθεια, εἴμασταν βέβαιοι, ἀπόλυτα βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιζήσωμε, δὲ θὰ μπορούσαμε πᾶ νὰ σκεφτοῦμε ἄλλο πρᾶγμα. Οἱ ἡδονὲς θὰ παρέμεναν, ἀλλὰ θαμπὲς καὶ ἀποχρωματισμένες, γιὰ τὴν ἐντατικότητά των ἦταν μόνο ἡ προσοχὴ πού ἐμεῖς προσηλώναμε σ' αὐτές. Θὰ

χλώμαζαν ὅπως τὸ φῶς τῆς λάμπας μας στὸν πρωῖνὸ ἥλιο. Ἡ ἡδονὴ θὰ πάθαινε ἔκλειψη ἀπὸ τὴ χαρὰ.

Χαρὰ θὰ ἦταν ἀλήθεια ἢ ἀπλότητα τῆς ζωῆς, τὴν ὁποία θὰ ἀπλωνε στὸν κόσμον μυστικὴ διαίσθηση ποὺ θὰ σκορπίζονταν στὴ γῆ, χαρὰ ἀκόμη ἐκείνη ποὺ αὐτοματικὰ θὰ ἀκολουθοῦσε τὴν ὄραση τοῦ ὑπερέραν μὲ διεύρυνση ἐπιστημονικοῦ πειράματος. Κι ἂν λείπη μιὰ τόσο πλήρης ἠθικὴ μεταρρύθμιση, θὰ πρέπει νὰ καταφύγωμε στὰ ἔσχατα, νὰ ὑποβάλωμε τὸν ἑαυτό μας σὲ «διακανονισμό» ποὺ μὲ ὄλο καὶ περισσότερη ὁρμὴ θὰ προχωροῦσε, νὰ παραμερίζωμε ἕνα ἕνα τὰ ἐμπόδια ποὺ ἡ φύση μας ὀρθώνει ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἀλλά, εἴτε προτιμῆση κανεῖς τὰ μεγάλα εἴτε τὰ μικρὰ μέσα, ἐπιβάλλεται ἀπόφαση. Ἡ ἀνθρωπότητα βογγᾷ, μισοσυντριμμένη κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν προόδων ποὺ ἔκαμε. Δὲν ξαίρει ἀρκετὰ ὅτι τὸ μέλλον τῆς ἀπ' αὐτὴν ἐξαρτᾶται. Αὐτὴ πρῶτα ἔχει νὰ δῆ ἂν θέλῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ζῆ. Αὐτὴ ἔπειτα ἔχει ν' ἀναρωτηθῆ ἂν θέλῃ μόνο νὰ ζῆ, ἢ ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, νὰ προσφέρῃ τὴν ἀναγκαία προσπάθεια γιὰ νὰ ἐκτελεσθῆ, καὶ δῶ στὸν ὀπισθοδρομικὸ πλανήτη μας, ἢ οὐσιαστικὴ λειτουργία τοῦ σύμπαντος, ποὺ εἶναι μιὰ μηχανὴ νὰ γάνῃ θεοῦς.

ΤΕΛΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ	Σελίδες 5— 12
-----------------------------------	------------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
Η ΗΘΙΚΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ

Φύση καὶ κοινωνία. — Τὸ ἄτομο μέσα στὴν κοινωνία. — Ἡ κοινωνία μέσα στὸ ἄτομο. — Αὐθόρμητη ὑπα- κοή. — Ἀντίσταση στὴν ἀντίσταση. — Ἡ ὑποχρέω- ση καὶ ἡ ζωή. — Ἡ κλειστὴ κοινωνία. — Τὸ κά- λεσμα τοῦ ἥρωα. — Προωστικὴ δύναμη τοῦ συναι- σθήματος. — Συναίσθημα καὶ δημιουργία. — Συν- αίσθημα καὶ παράσταση. — Ἀπελευθέρωση τῆς ψυχῆς. — Πορεία πρὸς τὰ ἔμπροσ. — Ἡθικὴ κλει- στὴ καὶ ἠθικὴ ἀνοιχτή. — Ὁ αὐτοσεβασμὸς. — Ἡ δικαιοσύνη. — Ἡ νοησιαρχία στὴν ἠθικὴ. — Ἡ ἠ- θικὴ ἀγωγή. — Δαμασμὸς καὶ μυστηριασμὸς . .	13— 95
---	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Η ΣΤΑΤΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ὁ παραλογισμὸς στὸ λογικὸ ὄν. — Ἡ μυθοποιητικὴ λειτουργία. — Ἡ μύθοποιία καὶ ἡ ζωή. — Σημα- σία τῆς «ζωτικῆς ὁρμῆς». — Κοινωνικὸς ρόλος τῆς μυθοποιίας. — Γενικὰ θέματα ὠφέλιμης μυ- θοποιίας. — Ἀσφάλεια ἐνάντια στὴν ἀποδιοργά- νωση. — Ἀσφάλεια ἐνάντια στὴν κατάθλιψη. — Ἀσφάλεια ἐνάντια στὴν ἀπροβλεψία. — Γιὰ τὴν τύχη. — «Πρωτόγονη διανοητικὸτητα» στὸν πολι- τισμένο. — Μερικὴ προσωποποίηση τοῦ συμβάν- <i>Οἱ δύο πηγές τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας</i>	
--	--

τος.—Γενικά γιά τή μαγεία.—Μαγεία καί ἐπιστήμη.—Μαγεία καί θρησκεία.—Συγκατάβαση πρὸς τὰ ζῶα.—Τοτεμισμός.—Πίστη στοὺς θεούς.— Ἡ μυθολογικὴ φαντασία.—Μυθοποιητικὴ λειτουργία καὶ λογοτεχνία.—Γιὰ τὴν ὕπαρξιν τῶν θεῶν.—Γενικὴ λειτουργία τῆς στατικῆς θρησκείας 96—190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ἡ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Δυὸ σημασίαι τῆς λέξης θρησκεία.—Γιατὶ μεταχειρίζονται μιὰ μόνο λέξη.—Ὁ ἑλληνικὸς μυστικισμός.—Ὁ ἀνατολικὸς μυστικισμός.—Ὁ χριστιανικὸς μυστικισμός.—Μυστικισμός καὶ ἀνανέωση.—Οἱ προφῆτες τοῦ Ἰσραήλ.—Γιὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ θεοῦ.—Φιλοσοφικὴ ἀξία τοῦ μυστικισμοῦ.—Φύση τοῦ θεοῦ.—Δημιουργία καὶ ἀγάπη.—Τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ.—Ἡ ἐπιβίωση.—Γιὰ τὸ πείραμα καὶ γιά τὴν πιθανότητα στὴ μεταφυσικὴ . . . 191—241

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Κοινωνίαι κλειστὲς καὶ κοινωνία ἀνοιχτή.—Ἐπιμονὴ τοῦ φυσικοῦ.—Χαρακτῆρες τῆς φυσικῆς κοινωνίας.—Φυσικὴ κοινωνία καὶ δημοκρατία.—Ἡ φυσικὴ κοινωνία καὶ ὁ πόλεμος.—Ὁ βιομηχανικὸς αἰὼν.—Ἐξέλιξις τῶν τάσεων.—Νόμος τῆς διχοτομίας.—Νόμος τῆς διπλῆς φρενίτιδας.—Δυνατὴ ἐπιστροφή στὴν ἀπλὴ ζωὴ.—Μηχανισμός καὶ μυστικισμός 242—288

Σ η μ. Στὸν πίνακα τῶν περιεχομένων ὁ συγγραφέας ἄλλοῦ συμπτύσσει καὶ ἄλλοῦ ἀναλύει τὶς ἐπικεφαλίδες τοῦ κειμένου. Δίνομε πιστὴν μετάφραση.—Σ. τ. μ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 22 στ. 33 ἀντί προσπάθεια

γράφε προσπάθεια

» 29 » 1	» τὸ δικαιολογήσαμε	» τὴ δικαιολογήσαμε
» 33 » 35	» σπάνια	» σπάνιο
» 37 » 37 - 38	» τί-εποτε	» τίποτε
» 37 » 38	» τῶχομά	» τῶχομε
» 67 » 7	» δικαιοσσυ	» δικαιοσύνη
» 94 » 34 - 35	» ἡ ἴδια	» ἡ ἴδια
» 112 » 29	» τὸ ἴδια	» τὸ ἴδιο
» 140 » 19	» οὐσιαστικὴ	» οὐσιαστικὰ
» 194 » 29 - 30	» τοποτημένος	» τοποθετημένος
» 210 » 16	» ἡ ἔκσταση	» ἡ ἔκσταση
» 212 » 22	» ἀγάπη	» ἡ ἀγάπη
» 247 » 18	» μεταδικότητα	» μεταδοτικότητα
» 258 » 39 - 40	» ἀκῆσεις	» ἀσκήσεις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΕΤΡΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006